
Suomalaiset naislähetit Japanissa

Seija Jalagin: Japanin kutsu. Suomalaiset naislähetit Japanissa 1900–1941. Bibliotheca Historica 107, SKS, Helsinki 2007. 353 s.

■ Seija Jalagin väitöskirja Japaninlähetyksestä on samaan aikaan naishistoriaa, kulttuurintutkimusta ja uskonnon merkityksen uudenlaista problematisointia historiantutkimuksessa. Lähetysthistoria ei toki ole tämän vuosituhannen aluevaltaus. Lähetysjärjestöt pyrkivät jo varhain dokumentoimaan toimintaansa ja kirjamaan omaa historiaansa. Ero varhaisten historioiden ja Jalagin tutkimuksen välillä on kuitenkin suuri. Lähetysthistoria on muuttunut sisäpiirin his-

toriikeista akateemiseksi tutkimukseksi, joka keskustelee uskontohistorian, kolonialismin, nationalismin, globalisaation ja kulttuurisen vuorovaikutuksen kysymyksistä. Nais-tutkimuksen ja jälkikoloniaalisen teorian vaikutuksesta kysymykset sukupuolen merkityksestä ja kulttuurisesta toiseudesta ovat nousseet laajan kiinnostuksen kohteiksi. Samalla lähetystutkimus on muuttunut monitieteiseksi ja levinnyt useille tieteenaloille. Kirkkohistorian ja missiologian lisäksi lähetystutkimus tarjoaa historiantutkijoita, kulttuurintutkijoita ja naistutkijoita kiinnostavia teemoja, jotka taipuvat monien erilaisten tutkimusten kohteiksi.

Jalagin tutkimus liittyy erityisesti 1980-luvulta lähtien voimistuneeseen kiinnostukseen naisten osuudesta ja asemasta lähetystutkimuksen historiassa. Angloamerikkalaisessa maailmassa alettiin tutkia naisten lähetysjärjestöjä, jotka toimivat aktiivisesti etenkin 1800- ja 1900-luvun taitteessa. Samalla tutkijoiden kiinnostus kohdistui naisten osuuteen kirkollisissa lähetysjärjestöissä. Mukana on ollut sekä feministisestä teorianmuodostuksesta aineksia ammentavia tutkimuksia että perinteisiä historiantutkimuksia, joissa on tarkasteltu naisten työtä ja toimintaa lähetysjärjestöissä. Naiset ovat olleet sekä lähettäjinä että lähtijöinä: etenkin lähtijöistä, naisläheteistä, on tehty monia tutkimuksia. Jalagin päätyy hyväksi koettuun ratkaisuun, kun hän rajaa tutkimuksensa yhden lähetysjärjestön naistyöntekijöihin. Tällä rajauksellaan hän kuitenkin tavoittaa kaiken suo-

malaisen lähetystutkimuksen Japanissa, sillä Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen eli SLEY:n lähetysten lisäksi Japanissa ei ennen toista maailmansotaa juuri toiminut muita suomalaisia lähetystyöntekijöitä.

Jalagin tuntee hyvin aiemman tutkimuksen lähetystutkimuksen historiasta. Japanissa toimineita naisläheteitä on tutkittu verrattain vähän. Japanissa on julkaistu yksi historiikki Suomen lähetystutkimuksen vaiheista. Suomessa SLEY:n lähetystyötä on tutkittu väitöskirjassa, joka käsittelee työtä Japanissa vuoteen 1946 asti; lisäksi SLEY:n toiminnasta on tehty tutkimus, joka keskittyy lähetystutkimuksen järjestämiseen ja johtamiseen Suomessa. Suomalaisen naisläheteiden historiaa koskeva kirjallisuus (mm. Kirsti Kena ja Eila Helander) tarjoaa hedelmällisiä rinnastuksia eri maissa ja maanosissa tehtyyn lähetystyöhön. Samoin Olli Löytyn tutkimuksesta, joka käsittelee Ambomaata koskevaa suomalaista lähetyskirjallisuutta, löytyy antoisia vertailukohtia Japanin lähetyskirjallisuuteen. Muiden tekemästä Japaninlähetyksestä on olemassa jonkin verran tutkimuksia, joiden kanssa Jalagin käy vuoropuhelua. Lisäksi hän keskustelee lähinnä pohjoismaisen, amerikkalaisen ja englantilaisen naisläheteitä koskevan tutkimuskirjallisuuden kanssa kautta koko työn.

Jalagin kiteyttää väitöskirjansa tutkimustehtävän kysymykseen, kuka oli suomalainen naislähete Japanissa 1900-luvun alkupuolella. Käsitteet naislähete, suomalainen ja Japani rajaavat tutkimuksen kos-

kemaan tiettyssä paikassa toimineita tiettyjä työntekijöitä, joita tarkastellaan sukupuolen, kulttuurien kohtaamisen sekä uskonnollisuuden ja identiteetin näkökulmista. SLEY oli yksi pienimpiä lähetysjärjestöjä maassa, jossa toimi 1900-luvun alkupuolella noin 1000 protestanttista läheteä. Vuosina 1900–41 Japanissa työskenteli 18 suomalaista läheteä, joista kahdeksan oli naisia. Tämä pieni suomalainen ”läheteperhe” oli kuitenkin osa maailmanlaajuisista kristillistä lähetystyötä, joten sen avulla voidaan tämentää monia kansainvälisessä lähetystutkimuksessa esiin nousseita kysymyksiä ja oletuksia.

Näennäisen yksinkertaisesta tutkimustehtävästä huolimatta kyse on jätävästä, naisläheteiden työtä problematisoivasta tutkimuksesta. Tutkimuskysymykseen voisi tietysti vastata luettelemalla naisten nimet (Esteri Kurvinen, Siiri Uusitalo, Jenni Nylund, Mandi Westén, Rosa Hytönen, Tyyne Niemi, Martta Laaksonen ja Tuulikki Korpinen), mutta tavoite on kunnianhimoisempi. Tutkimuksen johdanto johdattaa lukijan sekä tutkimusteemaan, aiempaan tutkimukseen ja lähteisiin että Jalagin rajauksiin ja metodisiin valintoihin. Tutkimustehtävä ja keskeiset käsitteet esitetään selkeästi. Jalagin perustelee tutkimustaan tavalla, joka osoittaa, että hän osaa sijoittaa tutkimuksensa asianmukaisesti tutkimuskeskusteluihin.

Tärkeimpiä tutkimusaineistoja ovat SLEY:n arkistosta löytyvät lukuisat asiakirjat, päiväkirjat ja kirjeet. Lisäksi Jalagin on kerännyt aineistoa muista arkistoista, yksityishenkilöiltä,

lehdistä, vuosikirjoista, muistelmista, pamfleteista ja kaunokirjallisuudesta. Sivun 38 hauskana pohdinta metodin hankaluudesta edustaa suomalaisessa historian tutkimuksessa valittavan harvinaista metodikeskustelun aukikirjoittamista.

Tutkimuksen kuudesta käsitteilyluvusta ensimmäinen luo katsauksen kristilliseen lähetystyöhön Japanissa. Toinen luku ”Sivistyneitä naisia sivistyneeseen Japaniin” tutkii läheteksi hakemista, valintaa, koulutusta ja valmistautumista kotimaassa. Kolmannessa luvussa kysytään, miten työntekijöiden asema lähetyshierarkiassa määriteltiin ja millä tavalla hierarkia sukupuolittui. Neljäs luku käsittelee lastentarhatyötä naislähettien strategisena ratkaisuna. Viides luku selvittää naislähettien ymmärrystä omasta tehtävästään ja heidän sosiaalisia verkostojaan. Kuudennen luvun tehtävänä on tutkia lähettien merkitystä suomalaisille naisläheteille kysymällä, mikä oli ajan ja ympäristön vaikutus naislähettien elämään kahden kulttuurin rajapinnalla.

Luku Japanista lähetystyön kohteena antaa selkeän kuvan kristillisen lähetystyön vaiheista ja mahdollisuuksista Japanissa. SLEY:n lähetysorganisaatio esitetään havainnollisesti, mutta kartasta (s. 63), joka esittää Luterilaisten lähetysten työalueita Japanissa ennen vuotta 1941, ei käy ilmi, olivatko kaikki nimeltä mainitut paikat ja paikkakunnat työalueita. Kaavioon lähetysten organisaatiomallista (s. 58) on jäänyt jokunen epätäsmällisyys. Vaikka luku on informatiivinen, se hieman vaikuttaa pakolliselta

kehikolta, jonka tehtävänä on sijoittaa seuraavien lukujen analyysit aikaan ja paikkaan. Toisessa ja varsinkin kolmannessa luvussa Jalagin tutkimusote muuttuu herkästi ja taitavasti analysoivaksi.

Jalagin löytää SLEY:n historiasta jännittäviä ja kiehtovia nais- ja mieshistoriallisia vaihteita. On aika ainutlaatuista, että papin ja 18-vuotiaan tytön kiistassa yhdistys asettui nuoren tytön puolelle ja papillisen auktoriteetin omaava mies jäi vaille yhdistyksen johdon ymmärrystä. Parin vuoden ajan Esteri Kurvinen oli yhdistyksen ainoa lähetti Japanissa ennen kuin Siiri Uusitalo, nuori nainen hänkin, tuli hänen työtoverikseen käynnistämään itsenäistä suomalaista Japaninlähetystä. Luku Esteri Kurvisen ja Siiri Uusitalon omapäisestä ja itsenäisestä toiminnasta on hyvin kiinnostava. Naiset muun muassa ostivat lähetykselle talon ilman lähetysjohdon suostumusta ja lupaa. Joissakin kiistatilanteissa suomalaiset naislähetit hakivat tukea japanilaisilta lähetystyöntekijöiltä, mikä tarjoaa Jalaginille tilaisuuden eritellä sukupuolen, etnisyyden ja vallan hierarkkisia suhteita hyvin oivaltavasti.

Niin ikään Jalagin erittelee kiintoisasti naislähettien pohdintoja avioliitosta. Analyysi näyttäisi päätyvän tulkintaan, jonka mukaan lähetit pitivät avioliitossa houkuttelevimpana sen mukanaan tuomaa äitiyttä, eivät välttämättä elämäntoverin saamista. Missä määrin kyse oli retorisisesta valinnasta, missä määrin pohdinnat voisivat heijastaa uskovien naisten ajattelutapoja? Ehkä miestä ei sopinut haluta, mutta lapsista

sopi haaveilla, koska avioliitto, seksuaalisuus ja lapset liittyvät toisiinsa sukupuolittuneella tavalla.

Kokonaisuutena Jalagin tutkimus on oivallista työtä: huolellisesti ajateltua ja hyvin kirjoitettua. Tutkimusongelma on hahmotettu selkeästi, ja siihen vastataan tarkan vivahteikkaalla analyttisellä otteella. Tutkimuksen rakenne on looginen ja tematisointi hyvin perusteltu. Jalagin tekee osittain vinosta aineistosta vakuuttavan tulkinnan lähetystyön merkityksestä. Hän osallistuu ansiokkaasti keskusteluun uskonnosta, sukupuolesta ja kulttuurisesta vuorovaikutuksesta.

Pirjo Markkola